

تأثیر اسناد بین‌المللی در رویکرد قانون‌گذاری ایران در زمینه سیاست جنایی تقنینی حاکم بر مواد مخدر

نسرین سلطانی^۱

قباد کاظمی^{۲*}

ساسان رضایی فرد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۹/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۵/۳۰

چکیده

این مقاله به بررسی تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران می‌پردازد. روش پژوهش در این مقاله به صورت تحلیلی توصیفی و روش گردآوری داده‌ها بصورت کتابخانه‌ای است. در این مقاله تجزیه و تحلیل اثرگذاری کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و سایر اسناد بین‌المللی در سیاست‌های مواد مخدر ایران بررسی شده است. معرفی و بررسی اهمیت اسناد بین‌المللی، نقش آن‌ها در قانون‌گذاری ایران و تأثیر آن‌ها در بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر در ایران مورد توجه قرار گرفته است. در ادامه، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و استانداردهای بین‌المللی مرتبط با مواد مخدر مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین، قوانین و مقررات مواد مخدر در ایران و تحلیل تطابق آن‌ها با استانداردهای بین‌المللی تجزیه و تحلیل شده است. سپس، تأثیر مستقیم و غیرمستقیم اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر و تغییرات و بهبودهای صورت گرفته در سیاست‌های مواد مخدر ایران به عنوان نتیجه تأثیر اسناد بین‌المللی بررسی گردیده است. در انتها، پیشنهادها و توصیه‌هایی برای بهبود سیاست‌های مواد مخدر در ایران ارائه شده است. همچنین، یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که تقویت همکاری بین‌المللی، توسعه برنامه‌های پیشگیری و آموزش، تحسین نظارت و مبارزه با قاچاق و ترویج تحقیقات و آمارگیری دقیق، می‌تواند بهبود قابل توجهی در سیاست‌های مواد مخدر در ایران به همراه داشته باشند.

واژگان کلیدی: اسناد بین‌المللی، مواد مخدر، کنوانسیون سازمان ملل متحد، ایران

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۲. استادیار گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

* نویسنده مسئول: kazemi7879@yahoo.com

۳. استادیار گروه حقوق، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

مقدمه

سیاست جنایی تقنینی در زمینه مواد مخدر، به عنوان یکی از اولویت‌های حقوقی و امنیتی کشورها، در حوزه‌های مختلف از جمله جلوگیری از تولید، قاچاق و مصرف غیرقانونی مواد مخدر تأثیر قابل توجهی دارد. این سیاست‌ها بر اساس مبانی حقوقی، اجتماعی و بهداشتی تشکیل می‌شوند و تلاش می‌کنند تا اثرات ناخواسته و منفی مواد مخدر را بر جامعه کاهش دهند. در این راستا، اسناد بین‌المللی نقش بسزایی در تقنین سیاست جنایی مرتبط با مواد مخدر در کشورها ایفا می‌کنند. این اسناد، مجموعه‌ای از توافق‌نامه‌ها، کنوانسیون‌ها و قوانین بین‌المللی هستند که توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تدوین شده‌اند. هدف اصلی این اسناد، تعیین استانداردها، الزامات و راهکارهای مشترک برای کنترل مواد مخدر در سطح جهان است. یکی از اسناد بین‌المللی که تأثیر بسزایی در قانون‌گذاری ایران در زمینه سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر دارد، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر است. این کنوانسیون که در سال ۱۹۸۸ تصویب شده است، استانداردها و الزامات بین‌المللی را برای کنترل مواد مخدر تعیین می‌کند و کشورها را تشویق می‌کند که سیاست‌های مناسبی در این زمینه اجرا کنند. ایران نیز به عنوان یک عضو فعال در سازمان ملل متحد، به این کنوانسیون پیوسته و تعهدات بین‌المللی خود را در قالب قوانین و مقررات داخلی در قانون‌گذاری مواد مخدر در نظر گرفته است.

اهمیت تأثیر اسناد بین‌المللی در قانون‌گذاری ایران در زمینه سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر نمی‌تواند به طور کامل نادیده گرفته شود. با توجه به رفتارهای غیرقانونی و آثار منفی مواد مخدر بر جامعه، اهمیت تأثیر این اسناد بیش از پیش افزایش یافته است. این اسناد، به عنوان منابع حقوقی مهم، به دولت ایران راهنمایی می‌کنند تا سیاست‌های مواد مخدر خود را با استانداردها و الزامات بین‌المللی هماهنگ کند و برای کاهش تأثیرات منفی مواد مخدر در جامعه، تدابیر قانونی مؤثرتری را اتخاذ کند. با توجه به تأثیر قابل توجه اسناد بین‌المللی در قانون‌گذاری ایران و تعهدات بین‌المللی کشور، دستیابی به هماهنگی میان سیاست‌های داخلی و استانداردهای بین‌المللی می‌تواند منجر به تقویت قدرت اجرایی و اعتبار قانونی سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران شود. این

هماهنگی می‌تواند باعث بهبود نتایج و کاهش ضررهای ناشی از مواد مخدر در جامعه شود و در کنترل غیرقانونی مواد مخدر و حفظ امنیت و سلامت جامعه نقش مهمی ایفا کند.^۱ تحقیق در زمینه تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران، به دلیل ضرورت و اهمیت بالای خود، می‌تواند بهبود و توسعه سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر در این کشور را تسهیل کند. این تحقیق می‌تواند مشکلات و نواقص موجود در سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر شناسایی کرده و با استفاده از تجربیات و الگوهای موفق بین‌المللی، راهکارهای بهبودی را ارائه دهد. همچنین، با تطابق سیاست‌ها و برنامه‌های ایران با استانداردهای بین‌المللی، همکاری بین‌المللی تقویت خواهد شد و ایران به عنوان یک عضو فعال در جامعه بین‌المللی، می‌تواند در بهبود و ارتقای مبارزه با مواد مخدر و کاهش آسیب‌های اجتماعی آن نقش مهمی ایفا کند. این تحقیق همچنین می‌تواند به افزایش آگاهی و دانش جامعه درباره راهبردها و ابزارهای مؤثر در مبارزه با مواد مخدر کمک کند و در پیشگیری و بازدارندگی از مصرف مواد مخدر، بهبود وضعیت بهداشتی و اجتماعی کشور دست یابد.

این مقاله از نظر نوآوری، در حوزه تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران می‌تواند به عنوان یک پژوهش برتر و نوین مطرح شود. این تحقیق با ارائه آنالیز جامع و دقیق تأثیر اسناد بین‌المللی، به تبیین و توضیح ارتباط‌های مستقیم و غیرمستقیم این اسناد با سیاست‌های مواد مخدر در ایران می‌پردازد. همچنین، این مقاله با بررسی تحولات، تغییرات و بهبودهای صورت گرفته در سیاست‌های مواد مخدر ایران به عنوان نتیجه تأثیر اسناد بین‌المللی، به خوانندگان خود نگاهی نوین و جامع به این موضوع ارائه می‌دهد. همچنین، پیشنهادها و توصیه‌های ارائه شده در این مقاله برای بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر در ایران، به عنوان یک نوآوری عملی و قابل اجرا در این حوزه مطرح می‌شوند. این مقاله به دلیل رویکرد کاربردی و ارائه راهکارهای عملی برای بهبود سیاست‌ها و برنامه‌ها، می‌تواند در تصمیم‌گیری‌ها و

¹ United Nations Office on Drugs and Crime. (1988). United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

سیاست‌گذاری‌های آینده در زمینه مواد مخدر در ایران و سایر کشورها مؤثر و نوین باشد.

۱. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و استانداردهای بین‌المللی مرتبط

قانونگذار ایران در قانون مبارزه با مواد مخدر، با تجدید نظر در سال ۲۰۱۰، در یک سیاست جنایی مبتنی بر سرکوب و مجازات با تعیین مجازات نامتناسب و سنگین مانند اعدام و حبس ابد متمرکز شده است، اما این سیاست مورد قبول سیاست جنایی قضایی نمی‌باشد (رویکرد نظام قضایی). سیاست جنایی حاکم بر جرایم مربوط به مواد مخدر اساساً مبتنی بر پاسخ‌های دولتی مانند جنایی و غیر جنایی می‌باشد - اما در پاسخ‌های غیر جنایی این سیاست بر پیشگیری و درمان متمرکز شده است و نقش سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی مهم می‌باشد. جرم‌زدایی جزئی در مورد اعتیاد و مشارکت سازمان‌های مردم‌نهاد در درمان اعتیاد، جرم‌انگاری مواد مخدر صنعتی روان‌گردان و محدودیت تعقیب تمامی اتهامات، همکاری با دیگر کشورها برای تعقیب و نظارت با جرایم مرتبط با مواد مخدر، صدور تضمین در مورد ابطال گذرنامه برای مرتکب و تشدید مجازات سرگروه و مرتکبان اصلی جرایم مرتبط با مواد مخدر از موارد تجدید نظر در قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۲۰۱۰ می‌باشد که تحت تاثیر سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر مدون در سال ۲۰۰۶ و کنوانسیون‌های بین‌المللی به ویژه کنوانسیون ۱۹۸۸ می‌باشد؛ در سیستم قضایی در ایران، اصول قطعیت و اطمینان از مجازات تا حد ضعیفی تضعیف شده است با توجه به استفاده بی‌رویه و غیر سیستماتیک به عفو و تحفیف مجازات و هم‌چنین به دلیل عدم تمایل بسیاری از قضات برای اجرای مجازات‌های شدید و کندی دادرسی جزایی.

بند اول: کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر که در سال ۱۹۸۸ تصویب شده است، یکی از مهم‌ترین اسناد بین‌المللی در زمینه کنترل و مقابله با مواد مخدر است. این کنوانسیون که به عنوان یک توافق‌نامه بین‌المللی تشکیل شده است، توسط سازمان ملل متحد تدوین و به منظور ارتقای همکاری بین‌المللی در کنترل مواد مخدر در سطح جهان به تصویب رسید. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر شامل استانداردها و

الزاماتی است که کشورها برای کنترل و مقابله با مواد مخدر باید رعایت کنند. این استانداردها شامل موارد زیر می‌شوند:

۱. ممنوعیت تولید، توزیع و مصرف غیرقانونی مواد مخدر: کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر تأکید می‌کند که کشورها باید به طور کامل ممنوعیت تولید، توزیع و مصرف غیرقانونی مواد مخدر را در قوانین و مقررات داخلی خود در نظر بگیرند. این شامل قرار دادن مواد مخدر در لیست مواد ممنوعه، تشدید مجازات‌های قانونی برای تولید، توزیع و مصرف غیرقانونی مواد مخدر و ایجاد مکانیزم‌های کنترل و نظارت مناسب است.

۲. همکاری بین‌المللی: کنوانسیون تأکید دارد که کشورها باید در حوزه‌های مختلف از جمله تبادل اطلاعات، همکاری قضایی، هماهنگی سیاست‌ها و مقررات و همچنین تحقیقات و توسعه در زمینه کنترل مواد مخدر با یکدیگر همکاری کنند. این همکاری می‌تواند شامل تبادل اطلاعات درباره ترکیبات و خصوصیات مواد مخدر، روش‌های تولید و تهیه، الگوهای قاچاق، تجربیات در حوزه کنترل مواد مخدر و همچنین تبادل دانش و تکنیک‌های جدید در این زمینه باشد. قانونگذار ایران در قانون مبارزه با مواد مخدر و اصلاحیه سال ۱۳۸۹ آن، همواره با تعیین مجازات‌های نامتناسب و سنگین بالاحص اعدام و حبس ابد، سیاست جنایی مبتنی بر سرکوب و کیفر را محور خود قرار داده است اما این سیاست جنایی چندان مورد اقبال سیاست جنایی قضایی (رویکرد دستگاه قضا) قرار نگرفته است. سیاست جنایی حاکم بر جرایم مواد مخدر اساساً بر محور پاسخ‌های دولتی اعم از کیفری و غیرکیفری می‌چرخد ولی در قسمت پاسخ‌های غیرکیفری ناظر بر پیشگیری و درمان، نقش ارگان‌ها و سازمان‌های مردم‌محسوس است. جرم‌زدایی نسبی از اعتیاد، مشارکت دادن ارگان‌های غیردولتی و مردم‌نهاد در درمان معتادان و ترک اعتیاد، جرم‌انگاری مواد روان‌گردان صنعتی و تقلیل مصادره کل اموال مجرم به اموال ناشی از جرم، همکاری با کشورهای دیگر در امر تعقیب و رصد جرایم مواد مخدر، وضع ضمانت اجرای ابطال گذرنامه برای مرتکبین و تشدید مجازات سرکردگان و عاملین اصلی جرایم مواد مخدر از موارد اصلاحیه سال ۱۳۸۹ قانون مبارزه با مواد مخدر تحت تأثیر سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر مصوب ۸۵ و کنوانسیون

های بین المللی بالاخص کنوانسیون ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد بوده است. در سیستم قضایی ایران به دلایل مختلف از جمله استفاده بی ضابطه و بی رویه از نهادهای عفو و تخفیف مجازات، عدم تمایل بسیاری از قضات به اجرای مجازات های شدید، کندی سرعت دادرسی های کیفری، تا حد زیادی اصول حتمیت و قطعیت مجازات ها متزلزل گردیده است.

۳. تأمین نیازهای پزشکی: کنوانسیون بر این اصل تأکید دارد که کشورها باید تأمین نیازهای پزشکی و علاقه مندان به مواد مخدر در حد معقول را تضمین کنند و در عین حفظ کنترل بر توزیع مواد مخدر، از قابلیت دسترسی به آن ها جلوگیری نکنند. این شامل تنظیم و کنترل نسخه های پزشکی، تأمین واقعی و قابل دسترسی به مواد مخدر برای استفاده در درمان بیماران و بهره برداری از آن ها در شرایط اورژانس و نیازهای پزشکی و داروسازی است.

۴. ارتقای آگاهی عمومی و آموزش: کنوانسیون تأکید می کند که کشورها باید در جامعه آگاهی عمومی را در مورد خطرات و آثار منفی مواد مخدر ارتقا دهند و برنامه های آموزشی مناسب را برای جوانان و سایر اقشار جامعه به اجرا بگذارند. این شامل اطلاع رسانی، آموزش و توعیت درباره اثرات فیزیولوژیکی و روانی مواد مخدر، ارتقای مهارت های اجتناب از مواد مخدر و ارائه خدمات پیشگیری و درمان به افراد مستعد است.^۱

بررسی کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و استانداردهای بین المللی مرتبط در قانون گذاری ایران بسیار اهمیت دارد. این استانداردها و الزامات بین المللی، به دولت ایران راهنمایی می کنند تا سیاست های مواد مخدر خود را با استانداردها و الزامات جهانی هماهنگ کند و از بهره برداری از تجربیات بین المللی در کنترل مواد مخدر استفاده کند. همچنین، این کنوانسیون و سایر استانداردهای بین المللی مرتبط، ایران را در تعامل با سایر کشورها و سازمان های بین المللی در تبادل اطلاعات و همکاری در کنترل مواد مخدر تقویت می کند. درک ضرورت تقویت و تکمیل تدابیر پیش بینی شده در

¹ United Nations Office on Drugs and Crime. (1988). United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

«کنوانسیون واحد مربوط به مواد مخدر، مصوب ۱۹۶۱» و پروتکل اصلاحی آن مصوب ۱۹۷۲ و کنوانسیون مربوط به داروهای روانگردان مصوب ۱۹۷۱ به منظور رویارویی با حجم و ابعاد قاچاق مواد مخدر و تبعات وخیم آن، همچنین با درک اهمیت تشدید و افزایش امکانات قانونی مؤثر برای همکاری‌های جهانی در امور کیفری به منظور ریشه‌کن نمودن فعالیتهای بزهکارانه بین‌المللی در زمینه قاچاق مواد مخدر، با تمایل به انعقاد یک کنوانسیون بین‌المللی جامع، مؤثر و کارا که مبارزه با قاچاق مواد مخدر را هدف مشخص خود قرار داده و به ابعاد گوناگون مشکل، بخصوص آنها که در معاهدات موجود ناظر به مواد مخدر و داروهای روانگردان پیش‌بینی نگردیده‌اند، توجه نماید. سیاست جنایی مطلوب برخلاف حقوق جزا تنها متکی بر سیاست کیفری نیست بلکه اصلاح مشکلات اجتماعی، زدودن علل بوجود آورنده بزهکاری، رفع تبعیضات قانونی و بی‌عدالتی و درمان و بازسازی بزهکاران را نیز از وظایف خود می‌داند. سیاست جنایی مطلوب، یک مفهوم عام و کلی است که علوم بسیاری را در راستای رسیدن به اهداف خود به خدمت می‌گیرد و از طرف دیگر با سازمانهای فراوانی در ارتباط است که از این طریق این سازمانها تدابیر خود را به مرحله اجرا در می‌آورد و از این رو مفهوم سیاست جنایی از زوایای مختلف مدنظر قرار می‌گیرد. سیاست جنایی از یک سو با تجزیه و تحلیل و فهم یک پدیده خاص در جامعه یعنی پدیده مجرمانه و از سوی دیگر با اجرای یک استراتژی به منظور پاسخ به موقعیتهای بزهکاری یا انحراف در ارتباط است و این سیاست جنایی در چارچوب سیاست اجتماعی یک کشور معین قرار می‌گیرد نه در چارچوب نظام حقوق کیفری. گستره موضوع و قلمرو مطالعاتی سیاست جنایی به عنوان تدابیری علیه پدیده مجرمانه که شامل جرم و انحراف می‌شود، وجود انواع سیاست جنایی را توجیه می‌کند. که خود به ۴ دسته سیاست جنایی تقنینی، سیاست جنایی قضایی، سیاست جنایی مشارکتی و سیاست جنایی اجرایی تقسیم بندی می‌شود (آشوری، ۱۳۹۲).

به طور خلاصه، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر به عنوان یک استاندارد بین‌المللی برای کنترل مواد مخدر، نقش مهمی در کنترل قاچاق و مصرف غیرقانونی مواد مخدر، تقویت همکاری بین‌المللی و تأمین نیازهای پزشکی در مورد مواد مخدر ایفا

می‌کند. رعایت استانداردهای این کنوانسیون در قانون‌گذاری ایران می‌تواند به تعزیز قدرت اجرایی سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر و به حفظ سلامت و امنیت جامعه کمک کند.

۲. اسناد قاعده ساز بین المللی در خصوص مبارزه با مواد مخدر

در حوزه کنترل و مقابله با مواد مخدر، علاوه بر کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر، سایر کنوانسیون‌های بین‌المللی نیز توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تدوین شده‌اند. این کنوانسیون‌ها برای تقویت همکاری بین‌المللی در کنترل مواد مخدر، تعیین استانداردها و الزامات مشترک و ارائه راهکارهای عملی در این زمینه ایجاد شده‌اند. در زیر، به برخی از این کنوانسیون‌های بین‌المللی اشاره می‌کنم:

۱. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرم‌های تروریسم مرتبط با مواد مخدر (۱۹۹۹): این کنوانسیون با هدف مبارزه با تروریسم مرتبط با تولید و قاچاق مواد مخدر تدوین شده است. هدف این کنوانسیون، تقویت همکاری بین‌المللی در کنترل مواد مخدر در قالب مبارزه با ارتباطات میان تروریسم و مواد مخدر است.

۲. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرم‌های تروریسم (۲۰۰۵): این کنوانسیون به منظور مبارزه با تروریسم و تعریف و تحقیق درباره جرائم تروریستی تدوین شده است. در این کنوانسیون نیز ارتباطات بین تروریسم و مواد مخدر مورد توجه قرار گرفته است.

۳. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (۲۰۰۳): این کنوانسیون با هدف مبارزه با فساد در تمامی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تدوین شده است. یکی از بخش‌های این کنوانسیون نیز به جنبه‌های مرتبط با تولید، توزیع و قاچاق مواد مخدر اختصاص دارد (صادقی و پاکزاد، ۱۳۹۷).

۴. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرایم سازمان‌یافته و فساد (۲۰۰۰): این کنوانسیون به منظور مبارزه با جرایم سازمان‌یافته و فساد تدوین شده است. ارتباط جرم سازمان‌یافته و مواد مخدر نیز در این کنوانسیون مورد توجه قرار گرفته است. (صادقی و پاکزاد، ۱۳۹۷)

۵. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرم و جرایم سازمان‌یافته بین‌المللی (۲۰۰۰): این کنوانسیون با هدف مبارزه با جرم و جرایم سازمان‌یافته در سطح بین‌المللی تدوین شده

است. در این کنوانسیون نیز به جرم‌های مرتبط با تولید، توزیع و قاچاق مواد مخدر توجه شده است. سیاست کیفری قانونگذار در قانون مبارزه با مواد مخدر همواره مبتنی بر سرکوب، شدت مجازات‌ها و عدم تناسب آنهاست به نحوی که در تعیین مجازات‌ها به میزان قبح اجتماعی عمل، کرامت انسانی، موازن حقوق بشری و اصل عدالت که از معیارهای تناسب تلقی میشوند توجه کافی ننموده است. وضع مجازات‌های اعدام و حبس‌های طولی‌المدت برای خیلی از این جرایم، حکایت از سیاست سرکوب و طرد مرتکبین آنها بدون توجه به تناسب و اهداف مجازات‌ها بالاخص اثر بازدارندگی آن می‌کند. ناتوانسازی یا سلب توان بزهکاری عمدتاً بر این استدلال مبتنی است که هدف ارضایی یا اصلاحی مجازات در مورد برخی مجرمها کارگر نیست در واقع هدف از سلب حقوق و توانایی فرد بزهکار، به عنوان یک اهرم کیفری تضمین این امر است که با خارج از دور کردن مجرم، دیگر مرتکب جرم نشود (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی، ۱۳۷۷).

سیاست کیفری ایران در برخورد با قاچاق مواد مخدر، عملاً بیشتر معطوف به برخورد با افراد حاشیه‌ای بوده است و افراد اصلی در معرض تعقیب نبوده‌اند عدم دسترسی به افراد اصلی، به علت سازمان یافته بودن جرم قاچاق مواد مخدر است عاملان اصلی برای قاچاق از دور برنامه ریزی می‌کنند و افراد ضعیف و آسیب پذیر را وارد میدان می‌کنند بنابراین شرایط مبارزه با مواد مخدر عملاً به مبارزه با لایه‌های پایین سازمان قاچاق مواد مخدر محدود می‌شود (رحمدل، ۱۳۸۶). با این که در اصلاحیه سال ۸۹ قانون مبارزه با مواد مخدر با الحاق مواد ۱۸ و ۳۵ به قانون مذکور از طریق اعمال مجازات شدیدتر (اعدام و حبس ابد) برای کسانی که این جرایم را از طریق اشخاص دیگری مرتکب می‌شوند یا فعالیت‌های مجرمانه را سازماندهی و پشتیبانی مالی می‌کنند تا حدی این خلأ تقنینی رفع شده است ولی مشکل دسترسی به عوامل اصلی یا سرکردگان این جرایم، تعقیب آنها از نظر قضایی و بالاخره عدم تعادل و تناسب مجازات‌ها بالاخص در مورد افراد خرده پا کماکان باقی است.

بند سوم: در زمینه قانون‌گذاری مواد مخدر، علاوه بر کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر، مجموعه‌ای از سایر اسناد بین‌المللی نیز وجود دارند که تأثیرگذاری قابل

توجهی در قوانین و سیاست‌ها مرتبط با مواد مخدر دارند. در ادامه، به برخی از این اسناد بین‌المللی اشاره می‌کنم:

۱. سیاست‌های مواد مخدر برگزار می‌کنند: سازمان ملل متحد (UNGASS) در مورد مواد مخدر برگزار می‌کند. این نشست‌ها هدف دارند تا کشورها را به تحلیل و بررسی مسائل مواد مخدر و ارتقای سیاست‌ها و برنامه‌های مربوط به آنها تشویق کنند. نتایج این نشست‌ها به عنوان یک سند بین‌المللی تأثیرگذار بر سیاست‌ها و قوانین مواد مخدر در کشورها مطرح می‌شود.

۲. توصیه‌های بین‌المللی کمیسیون مواد مخدر ملل متحد (UNODC): کمیسیون مواد مخدر ملل متحد (UNODC) در برگیرنده تشکیلات و برنامه‌های سازمان ملل متحد در زمینه کنترل مواد مخدر است. این سازمان توصیه‌هایی را برای دولت‌ها در مورد سیاست‌ها، قوانین و برنامه‌های مواد مخدر ارائه می‌دهد. این توصیه‌ها، با توجه به تجربیات بین‌المللی، به دولت‌ها راهنمایی می‌کنند تا سیاست‌ها و قوانین مرتبط با مواد مخدر خود را بهینه‌سازی کنند.

۳. توافق‌نامه‌های منطقه‌ای: در برخی مناطق جهان، توافق‌نامه‌های منطقه‌ای برای کنترل مواد مخدر منعقد شده است. به عنوان مثال، توافق‌نامه مرکزی آمریکا برای کنترل مواد مخدر، توافق‌نامه جنوب شرق آسیا برای کنترل مواد مخدر و توافق‌نامه اروپایی برای کنترل مواد مخدر. این توافق‌نامه‌ها به دولت‌ها در ایجاد یک چارچوب منطقه‌ای برای کنترل و مقابله با مواد مخدر کمک می‌کنند.

۴. توافق‌نامه‌های دوجانبه: برخی از کشورها توافق‌نامه‌های دوجانبه را در زمینه کنترل مواد مخدر با یکدیگر منعقد می‌کنند. این توافق‌نامه‌ها می‌توانند شامل تبادل اطلاعات، همکاری در تحقیقات و پیگیری قضایی، هماهنگی سیاست‌ها و قوانین و همچنین کمک متقابل در مبارزه با قاچاق مواد مخدر باشند.

۵. دستورالعمل‌های فنی و تکنیکال: سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان بهداشت جهانی (WHO) و کمیته بین‌المللی مواد مخدر (INCB) دستورالعمل‌های فنی و تکنیکال مربوط به کنترل مواد مخدر را ارائه می‌دهند. این دستورالعمل‌ها، شامل

استانداردها و روش‌های علمی در زمینه تولید، توزیع، مصرف، نظارت و ارزیابی مواد مخدر هستند.

۳. سیاست جنایی ایران و مدل مبارزه بین‌المللی با مواد مخدر

قانونگذار ایران در قانون مبارزه با مواد مخدر، با تجدید نظر در سال ۲۰۱۰، در یک سیاست جنایی مبتنی بر سرکوب و مجازات با تعیین مجازات نامتناسب و سنگین مانند اعدام و حبس ابد متمرکز شده است، اما این سیاست مورد قبول سیاست جنایی قضایی نمی‌باشد. بدین ترتیب سیاست جنایی، مجموعه تدابیر متنوع کیفری و غیرکیفری است که دولت و جامعه مدنی به طور مستقل یا با مشارکت یکدیگر (سیاست جنایی مشارکتی)، در برخورد با جرم و انحراف در پیش می‌گیرند بنابراین، حکومت‌ها و دولت‌ها با توجه به مبانی سیاسی، حقوقی، فرهنگی و ارزشی خود، مدل‌های مختلف سیاست جنایی را ترسیم می‌کنند؛ بدین نحو که در مدل‌های دولتی سیاست جنایی، پاسخ‌های دولتی و رسمی به پدیده مجرمانه نسبت به مراجع غیردولتی و جامعه قویتر است و مراجع دولتی همواره بر جامعه مدنی غلبه دارد و بر این اساس، مدل اقتدارگرا، اقتدارگرای فراگیر و مدل دولتی - جامعه مردم سالار (لیبرال) را تشکیل می‌دهد. یکی از توجهات اساسی مجازات، عادلانه بودن آن است و این مهم جز از طریق برقراری تناسب مجازات با جرم که از شئون قانون‌گذار تلقی می‌شود میسر و ممکن نخواهد بود. معلوم نیست قانون‌گذار ایران چگونه و با چه توجیهی برای جرایمخرد مواد مخدر که توسط افراد پایبندست واقع می‌شوند مجازات سنگینی مثل اعدام یا حبس ابد وضع نموده است؟ بنابراین تردیدی باقی نمی‌ماند که قانون‌گذار ایران با وضع مجازات‌های شدید در مورد جرایم مواد مخدر به لحاظ عدم رعایت اصل تناسب، غیرعادلانه و فراتر از حد استحقاق عمل نموده است. یکی از مؤلفه‌های جرم‌انگاری، همسویی مجازات جرم با میزان قبح اجتماعی آن میباشد تا اینکه عادلانه بودن مجازات و تناسب آن با جرم توجیه گردد. چه بسا مجازات‌های ناهماهنگ با افکار عمومی، مورد اقبال مردم بالاخص قضات و دست‌اندرکاران امر خطیر مبارزه با مواد مخدر قرار نگیرد. اینجاست که اهداف مقنن در مبارزه با جرایم مواد مخدر با شکست مواجه می‌شود. افکار عمومی به هیچ وجه قبح اجتماعی

جرایم قتل عمد یا تجاوز به عنف را در مقایسه با فروش ۳۱ گرم هروئین در داخل کشور که مجازات همگی اعدام است به یک میزان بر نمی‌تابد. عدم رعایت تعادل و توازن در جرمانگاری مواد مخدر توسط قانونگذار بر مبنای تناسب مجازات با جرم، به روشنی نمایانگر انحراف قانونگذار از مسیر سیاست کیفری درست و ضابطه مند می‌باشد. (اکبری، ۱۳۹۳)

۳-۱. بررسی قوانین و مقررات مواد مخدر در ایران

در ایران، قوانین و مقررات مربوط به مواد مخدر با هدف کنترل تولید، توزیع، مصرف و قاچاق این مواد تنظیم شده است. این قوانین و مقررات تحت تأثیر قوانین داخلی و همچنین اسناد بین‌المللی قرار دارند. در ادامه، به برخی از قوانین و مقررات مواد مخدر در ایران اشاره می‌کنیم:

۱. قانون مبارزه با مواد مخدر (مصوب ۱۳۸۶): این قانون به عنوان قانون اصلی در مبارزه با مواد مخدر در ایران شناخته می‌شود. این قانون شامل تعریف مفاهیمی نظیر مواد مخدر، ترکیبات مخدر، قلمرو مواد مخدر و جرم قاچاق مواد مخدر است. همچنین، قانون مبارزه با مواد مخدر مجازات‌ها و سازوکارهای قانونی را برای مقابله با مواد مخدر مشخص می‌کند.^۱

۲. آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با مواد مخدر: آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با مواد مخدر توسط سازمان مبارزه با مواد مخدر تدوین شده است. این آئین‌نامه شامل مقررات مربوط به ثبت و ثبت‌نام کارخانجات تولیدی مواد مخدر، الزامات برای داروخانه‌ها و فروشگاه‌های دارویی در خصوص فروش مواد مخدر، شرایط تأسیس و بهره‌برداری از مراکز درمانی مرتبط با مواد مخدر و راهنمایی‌های مربوط به پیشگیری و درمان اعتیاد است.

۳. قانون تعیین و تعقیب جرم‌های مرتبط با ترافیک مواد مخدر (مصوب ۱۳۸۸): این قانون به منظور تعیین و تعقیب جرم‌های مرتبط با ترافیک مواد مخدر تدوین شده است.

^۱ قانون مبارزه با مواد مخدر، مصوب ۱۳۸۶

در این قانون، تعاریف دقیقی از جرم قاچاق و ترافیک مواد مخدر و مجازات‌های مرتبط با آن‌ها تعیین شده است.^۱

۴. قانون کنترل داروها (مصوب ۱۳۸۹): این قانون به منظور کنترل تولید، واردات، توزیع و فروش داروها تدوین شده است. این قانون شامل قوانین و مقرراتی درباره ثبت و مجوز داروها، کنترل کیفیت داروها، مسئولیت‌ها و وظایف سازمان غذا و دارو، طرز تهیه و تأیید دستورات تجویز دارو، نحوه توزیع و فروش داروها و رعایت قوانین تبلیغات داروها است.^۲

۵. دستورالعمل‌های وزارت بهداشت در مورد تولید، توزیع و استفاده از مواد مخدر: وزارت بهداشت در چارچوب قوانین و مقررات مربوط به مواد مخدر، دستورالعمل‌هایی را درباره تولید، توزیع و استفاده از مواد مخدر ارائه می‌دهد. این دستورالعمل‌ها شامل الزامات فنی و تکنیکال برای کنترل تولید، توزیع و استفاده از مواد مخدر، تعیین استانداردها و معیارهای کیفیت مواد مخدر، راهنمایی برای فعالیت‌های پزشکی و درمانی مرتبط با مواد مخدر و همچنین مسائل ارتباطی و راهکارهای نظارتی است.^۳

موجودیت‌های مسئول در ایران از جمله سازمان مبارزه با مواد مخدر، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر نهادهای مرتبط در جهت اجرای قوانین و مقررات مواد مخدر فعالیت می‌کنند. همچنین، هماهنگی و همکاری با سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی نیز در جهت اجرای قوانین و کنترل مواد مخدر در ایران انجام می‌شود.

۴. تحلیل تطابق قوانین ایران با استانداردها و الزامات بین‌المللی

تطابق قوانین و مقررات مواد مخدر در ایران با استانداردها و الزامات بین‌المللی یکی از موارد حیاتی در جهت مبارزه کارآمد با مواد مخدر است. ایران به عنوان عضوی فعال در سازمان ملل متحد و عضو کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر، در تحقق این هدف تلاش می‌کند. در ادامه، برخی از جنبه‌های تطابق قوانین ایران با استانداردها و الزامات بین‌المللی در زمینه مواد مخدر را بررسی می‌کنیم:

^۱ قانون تعیین و تعقیب جرم‌های مرتبط با ترافیک مواد مخدر، مصوب ۱۳۸۸

^۲ قانون کنترل داروها، مصوب ۱۳۸۹

^۳ دستورالعمل‌های وزارت بهداشت در مورد تولید، توزیع و استفاده از مواد مخدر

۱. تطابق با کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر: یکی از استانداردهای بین‌المللی که قوانین ایران تلاش می‌کنند با آن همخوانی داشته باشند، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر است. این کنوانسیون برای کنترل تولید، توزیع، مصرف و قاچاق مواد مخدر و همچنین همکاری بین‌المللی در این زمینه تدوین شده است. قوانین مواد مخدر در ایران سعی می‌کنند تا با اصول و الزامات کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر هماهنگی داشته باشند.

۲. تطابق با توصیه‌های بین‌المللی کمیسیون مواد مخدر ملل متحد: کمیسیون مواد مخدر ملل متحد به عنوان یک نهاد بین‌المللی مهم در زمینه مواد مخدر، توصیه‌ها و راهنماهایی را برای کشورها ارائه می‌دهد. هدف این توصیه‌ها ارتقاء سیاست‌ها و برنامه‌های مبارزه با مواد مخدر است. قوانین مواد مخدر در ایران نیز سعی می‌کنند تا با توصیه‌های بین‌المللی کمیسیون مواد مخدر ملل متحد هماهنگی داشته باشند، از جمله در زمینه کنترل تولید و توزیع مواد مخدر، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی برای افراد معتاد، همکاری بین‌المللی و تبادل اطلاعات.

۳. تطابق با سایر قوانین و مقررات بین‌المللی: علاوه بر کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر و توصیه‌های کمیسیون مواد مخدر ملل متحد، قوانین مواد مخدر در ایران نیز سعی می‌کنند تا با سایر قوانین و مقررات بین‌المللی هماهنگی داشته باشند. این شامل قوانین حاکم بر تولید، فروش و مصرف داروها و قوانین مربوط به سلامت عمومی است که می‌توان از طریق آن‌ها به مواد مخدر نیز ارتباط برقرار کرد.

۴. تطابق با دستورالعمل‌ها و استانداردهای فنی: در زمینه تولید، توزیع، نظارت و کنترل مواد مخدر، قوانین ایران سعی می‌کنند تا با دستورالعمل‌ها و استانداردهای فنی و تکنیکال ارائه شده توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی هماهنگی داشته باشند. این شامل استانداردهای تولید، کیفیت، برچسب‌گذاری و نظارت بر مواد مخدر است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۹).

می‌توان گفت که قوانین مواد مخدر در ایران تلاش می‌کنند تا با استانداردها و الزامات بین‌المللی هماهنگ شوند. با این حال، همچنان ممکن است نیاز به اصلاح و بهبود برخی

از قوانین و مقررات باشد تا به صورت کامل با استانداردها و الزامات بین‌المللی هماهنگ شوند.

۵. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۵-۱. سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر

سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر تحت تأثیر مستقیم و غیرمستقیم اسناد بین‌المللی قرار می‌گیرد. این اسناد، شامل کنوانسیون‌ها، توافق‌نامه‌ها، توصیه‌ها و دستورالعمل‌هایی هستند که توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تدوین شده‌اند و به منظور کنترل تولید، توزیع، مصرف و قاچاق مواد مخدر و همچنین تقویت همکاری بین‌المللی در این زمینه مورد استفاده قرار می‌گیرند. در ادامه، تحلیلی بر تأثیر مستقیم و غیرمستقیم اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر ارائه می‌شود:

۱. تأثیر مستقیم: برخی از اسناد بین‌المللی تأثیر مستقیمی بر سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر دارند. (مهدوی و قیوم زاده، ۱۳۹۵). به عنوان مثال، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر که ایران عضو آن است، یکی از مهمترین اسناد بین‌المللی است که برای کنترل و مقابله با مواد مخدر در سطح بین‌المللی تدوین شده است. این کنوانسیون شامل الزاماتی است که به عنوان قوانین و مقررات مرجع در کشورهای عضو برای کنترل تولید، توزیع، مصرف و قاچاق مواد مخدر استفاده می‌شود. به همین دلیل، سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر مستقیماً تحت تأثیر این کنوانسیون قرار می‌گیرد.

۲. تأثیر غیرمستقیم: علاوه بر تأثیر مستقیم اسناد بین‌المللی، بعضی از اسناد دارای تأثیر غیرمستقیم بر سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر هستند. این اسناد شامل توصیه‌ها و راهنماهایی هستند که توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی مانند کمیسیون مواد مخدر ملل متحد ارائه می‌شوند. توصیه‌ها و راهنماها به دولت‌ها کمک می‌کنند تا سیاست‌ها و برنامه‌های خود را برای مبارزه با مواد مخدر بهبود بخشند و با روش‌ها و استانداردهای بین‌المللی هماهنگی داشته باشند. این توصیه‌ها و راهنماها به طور غیرمستقیم در تحول سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر نقش دارند و

کمک می‌کنند تا سیاست‌های مبارزه با مواد مخدر در ایران با استانداردهای بین‌المللی همخوانی داشته باشند.

۳. تأثیر در تعیین سیاست‌ها و قوانین ملی: اسناد بین‌المللی در زمینه مواد مخدر می‌توانند به عنوان یک راهنما و مرجع برای تعیین سیاست‌ها و قوانین ملی در کشورها عمل کنند. در ایران، تطبیق قوانین مواد مخدر با استانداردها و الزامات بین‌المللی اغلب به عنوان یک رویکرد برای ارتقاء کیفیت و کارآمدی سیاست جنایی تقنینی در زمینه مواد مخدر در نظر گرفته می‌شود. تأثیر این اسناد در تعیین سیاست‌ها و قوانین ملی ممکن است به صورت مستقیم یا غیرمستقیم اتفاق بیافتد، اما در هر صورت بهبود کیفیت و کارآمدی سیاست جنایی تقنینی ایران را در زمینه مواد مخدر ترویج می‌دهد.

در نهایت، تحلیل تأثیر مستقیم و غیرمستقیم اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر نشان می‌دهد که ایران به عنوان یک کشور عضو در سازمان ملل متحد و همچنین عضو برخی از کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی، تلاش می‌کند تا سیاست‌های خود را با استانداردها و الزامات بین‌المللی هماهنگ کند.

۲-۵. تغییرات و بهبودهای صورت گرفته در سیاست‌های مواد مخدر ایران به عنوان نتیجه تأثیر اسناد بین‌المللی

تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر منجر به تغییرات و بهبودهای قابل توجهی شده است. این اسناد، شامل کنوانسیون‌ها، توافق‌نامه‌ها، توصیه‌ها و دستورالعمل‌هایی هستند که توسط سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی تدوین شده‌اند و هدف آنها کنترل و مقابله با مواد مخدر است. در ادامه، به تغییرات و بهبودهای صورت گرفته در سیاست‌های مواد مخدر ایران به عنوان نتیجه تأثیر این اسناد می‌پردازیم:

۱. تقویت قانونگذاری و تنظیمات: تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست‌های مواد مخدر ایران منجر به تقویت قانونگذاری و تنظیمات مربوط به مواد مخدر شده است. با توجه به استانداردها و الزامات بین‌المللی، قوانین مواد مخدر در ایران اصلاح و بهبود یافته‌اند. به عنوان مثال، ممکن است شامل تدوین قوانین و مقررات جدید در زمینه کنترل تولید و

توزیع مواد مخدر، تشدید مجازات‌ها برای قاچاق و مصرف غیرمجاز مواد مخدر و ایجاد سازوکارهای نظارتی و پیشگیرانه برای کنترل مواد مخدر باشد.

۲. توسعه برنامه‌های پیشگیری و درمان: تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست‌های مواد مخدر ایران باعث توسعه برنامه‌های پیشگیری و درمان مواد مخدر شده است. این برنامه‌ها به منظور ارائه خدمات بهداشتی، آموزش و راهنمایی به افراد مستعد و افراد معتاد توسعه یافته‌اند. علاوه بر آن، تأمین منابع و افزایش همکاری با سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی در زمینه پیشگیری و درمان مواد مخدر نیز از جمله بهبودهای صورت گرفته است.

۳. تشدید نظارت و مبارزه با قاچاق: تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران باعث تشدید نظارت و مبارزه با قاچاق مواد مخدر شده است. (آشوری، ۱۳۹۲) با توجه به استانداردها و الزامات بین‌المللی، ایران تلاش می‌کند تا اقدامات قانونی و نظارتی را برای کاهش قاچاق مواد مخدر تقویت کند. این شامل افزایش همکاری با سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، بهبود تجهیزات و فناوری‌های نظارتی، تقویت همکاری با کشورهای همسایه و تشدید اقدامات حقوقی علیه قاچاقچیان مواد مخدر است.^۱

۴. ارتقاء همکاری بین‌المللی: تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست‌های مواد مخدر ایران باعث ارتقاء همکاری بین‌المللی در این زمینه شده است. ایران به عنوان عضو سازمان ملل متحد و عضوی از کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی، تلاش می‌کند تا در زمینه همکاری و تبادل اطلاعات با سایر کشورها فعالیت‌های بیشتری انجام دهد. این همکاری شامل تجربه‌بندی و آموزش‌های مشترک، تبادل اطلاعات در زمینه قاچاق و ترافیک مواد مخدر، تأسیس تیم‌های مشترک برای مبارزه با مواد مخدر و توسعه فضای همکاری بین‌المللی می‌شود. تحولات و بهبودهای صورت گرفته در سیاست‌های مواد مخدر ایران نشان می‌دهند که تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی ایران در این زمینه قابل مشاهده است. با توجه به استانداردها و الزامات بین‌المللی، ایران تلاش می‌کند تا سیاست‌ها و برنامه‌های خود را بهبود داده و با موفقیت به منظور کاهش تولید، توزیع و مصرف مواد مخدر در کشور اقدام کند. **یروی‌انتظامی جمهوری اسلامی ایران**

^۱ "Iran Drug Control Headquarters." United Nations Office on Drugs and Crime.

اجازه دارد در چارچوب موافقتنامه‌های قانونی دو یا چندجانبه بین جمهوری اسلامی ایران و سایر دولت‌ها با مشارکت مأمورین دیگر کشورها به منظور شناسایی مجرمین موضوع این قانون، ردیابی منابع مالی، کشف طرق ورود یا عبور محموله‌های قاچاق از کشور، کشف وسایل یا مکان کشت یا تولید یا ساخت مواد مذکور با تنظیم طرح عملیاتی و درخواست فرمانده نیروی انتظامی با حکم دادستان کل کشور، محموله‌های تحت کنترل را در قلمرو داخلی و با موافقت سایر کشورها در قلمرو آن کشورها مورد تعقیب قرار داده و پس از تکمیل تحقیقات، گزارش اقدام را به دادستان کل کشور یا قاضی‌ای که او تعیین می‌کند تسلیم نماید. هرگونه تغییر در طرح عملیاتی مذکور در حین اجرا با مجوز کتبی دادستان کل کشور بلامانع است. در هر حال احراز هویت و درج مشخصات مأموران دیگر کشورها در طرح عملیات الزامی می‌باشد. ضبط، جایگزینی کلی و یا جزئی و یا اجازه عبور محموله‌های موضوع این ماده از کشور و یا اخذ، نگهداری، اخفا، حمل و یا تحویل مواد مخدر و روانگردان صنعتی غیردارویی و یا تهیه وسایل و تسهیل اقدامات موردنیاز توسط ضابطان طبق موافقتنامه‌های قانونی دو یا چندجانبه و با رعایت کنوانسیون‌های الحاقی با حکم دادستان کل کشور بلامانع است.

نتیجه‌گیری

در این مقاله، تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهند که اسناد بین‌المللی، به خصوص کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر، تأثیر قابل توجهی در بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر در ایران داشته‌اند. ایران، به عنوان عضوی از سازمان ملل متحد و عضو برخی از کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی، تلاش کرده است تا سیاست‌های خود را با استانداردها و الزامات بین‌المللی هماهنگ سازد و بر اساس آنها عمل کند. تحلیل اثرگذاری اسناد بین‌المللی نشان می‌دهد که توافق‌نامه‌ها و راهنماهای بین‌المللی در زمینه مواد مخدر، نقش مهمی در تنظیم قوانین و مقررات مربوط به مواد مخدر در ایران داشته و باعث بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های مبارزه با مواد مخدر شده‌اند. این تطابق با استانداردها و الزامات بین‌المللی، سیاست جنایی تقنینی ایران را در مسیر کاهش تولید، توزیع و مصرف مواد مخدر تقویت کرده است. با این حال، هنوز چالش‌هایی در مبارزه

با مواد مخدر در ایران باقی است و نیاز به بهبودهای بیشتری در سیاست‌های مواد مخدر وجود دارد. برای بهبود و تقویت سیاست‌های مواد مخدر در ایران، همکاری بین‌المللی باید تقویت شده، برنامه‌های پیشگیری و آموزش توسعه یابد و برنامه‌های درمان و بازیابی قوی‌تر شوند. همچنین، نظارت بر قاچاق مواد مخدر باید تشدید شود و تحقیقات علمی و آمارگیری دقیق در مورد مواد مخدر بهبود یابد. با اجرای پیشنهادها و توصیه‌های ارائه شده در این مقاله، می‌توان بهبود قابل توجهی در سیاست‌های مواد مخدر در ایران ایجاد کرد و به موفقیت‌های بیشتری در مبارزه با چالش مواد مخدر دست یافت. تقویت همکاری بین‌المللی، توسعه برنامه‌های پیشگیری و آموزش، تحسین نظارت و مبارزه با قاچاق و ترویج تحقیقات و آمارگیری دقیق از جمله عوامل کلیدی برای بهبود سیاست‌ها و برنامه‌های مواد مخدر در ایران است. بدین ترتیب، اسناد بین‌المللی با ارتباط مستقیم و غیرمستقیم خود، تأثیر قابل توجهی در سیاست‌های جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر داشته‌اند و بر اساس آنها تغییرات مثبتی در سیاست‌ها و برنامه‌ها رقم زده است. این اثرگذاری موجب توسعه سیاست‌های مواد مخدر مبتنی بر استانداردها و الزامات بین‌المللی و بهبود عملکرد جامعه در مبارزه با چالش مواد مخدر خواهد شد. برای بهبود سیاست‌های مواد مخدر در ایران، می‌توان پیشنهادات و توصیه‌های زیر را مد نظر قرار داد: ایران باید همکاری خود را با سازمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، به ویژه در زمینه مبارزه با قاچاق مواد مخدر و ترافیک آنها تقویت کند. این شامل تبادل اطلاعات، تجربه‌بندی مشترک، آموزش و مشارکت در برنامه‌ها و پروژه‌های مشترک می‌شود. هم این‌طور ایران باید توجه بیشتری به برنامه‌های پیشگیری از مصرف مواد مخدر و آموزش افراد در مورد خطرات و عواقب استفاده نادرست از مواد مخدر داشته باشد. این برنامه‌ها می‌توانند شامل آموزش در مدارس، کمپین‌های آگاهی‌زا در رسانه‌ها و ارائه خدمات بهداشتی و روانشناختی به افراد مستعد و معتاد باشند. علاوه بر این برای معالجه و بازیابی افراد معتاد به مواد مخدر، نیاز است تا برنامه‌های قوی و جامع درمان و بازیابی توسعه یابد. این برنامه‌ها باید شامل درمان مشروط، روانشناسی، حمایت اجتماعی و حمایت پس از بازگشت به جامعه باشند. با ادامه تلاش‌ها برای بهبود سیاست‌های مواد مخدر در ایران، می‌توان نتایج برجسته‌تری را

به دست آورد. افزایش همکاری بین‌المللی، به ویژه در زمینه تبادل اطلاعات و تجربه‌بندی، می‌تواند به ایران کمک کند تا از تجارب موفق دیگر کشورها بهره‌برداری کند و به راهکارهای جدید و نوآورانه در مبارزه با مواد مخدر دست یابد. توسعه برنامه‌های پیشگیری و آموزش نقش مهمی در جلوگیری از مصرف مواد مخدر و افزایش آگاهی جامعه درباره خطرات آنها دارند. برنامه‌های موثر پیشگیری باید به صورت جامع و چندگانه شامل آموزش در مدارس، آگاهسازی رسانه‌ها و ارائه خدمات بهداشتی و روانشناختی باشند. علاوه بر آن، توسعه برنامه‌های مناسب درمان و بازیابی نقش حیاتی در کمک به افراد معتاد برای بازگشت به زندگی عادی و اجتماعی سالم دارد. تشدید نظارت و مبارزه با قاچاق مواد مخدر از اهمیت بالایی برخوردار است. نظارت مؤثر بر مرزها، استفاده از فناوری‌های نوین در تشخیص قاچاق و تجهیزات نظارتی بهبود یافته، همکاری بین ادارات مربوطه و تشدید اقدامات حقوقی علیه قاچاقچیان مواد مخدر، نقش مهمی در کاهش قاچاق و ترافیک مواد مخدر خواهند داشت. تحقیقات علمی و آمارگیری دقیق در مورد مواد مخدر، به عنوان پایه‌ای قوی برای تصمیم‌گیری‌های سیاستی و برنامه‌ریزی در این زمینه، بسیار حائز اهمیت هستند. آمارها و اطلاعات دقیق در مورد تولید، توزیع و مصرف مواد مخدر، به مسئولین و تصمیم‌گیران کمک می‌کند تا رویکردهای بهتر و هدفمندتری را در جهت مبارزه با مواد مخدر انتخاب کنند. با توجه به تأثیر مثبت اسناد بین‌المللی بر سیاست جنایی تقنینی ایران در زمینه مواد مخدر، توصیه می‌شود که ایران در توسعه و ترویج همکاری بین‌المللی و اجرای بهبودهای مذکور به میزان بیشتری تلاش کند. علاوه بر آن، تحلیل دقیق‌تر از تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست‌های مواد مخدر در ایران می‌تواند برای بهینه‌سازی رویکردها و اقدامات در آینده مفید باشد. با اجرای این پیشنهادها و توصیه‌ها، می‌توان بهبود قابل توجهی در سیاست‌های مواد مخدر در ایران ایجاد کرد و بر مبارزه موثرتر با چالش مواد مخدر تأثیر بگذارد.

منابع

- آشوری، محمد (۱۳۹۲). نتیجه گیری کلی همایش بین المللی مواد مخدر تهران، عدالت کیفری ۲ (مجموعه مقالات)، انتشارات دادگستر، چاپ اول، صص. ۱۹۹-۲۱۲
- اکبری، عباسعلی. (۱۳۹۳). بررسی و نقد سیاست جنایی حاکم بر جرایم مواد مخدر در ایران با تاکید بر اصلاحیه سال ۱۳۸۹ قانون مبارزه با مواد مخدر. پژوهشنامه حقوق کیفری، ۵(۲)، ۷-۳۴.
- دستورالعمل‌های وزارت بهداشت در مورد تولید، توزیع و استفاده از مواد مخدر
- رحمدل، منصور (۸۶۸۵)، «تحولات سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در زمینه مجازات اعدام در جرایم مواد مخدر»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره هفتم، شماره ۱، صص ۱۴۹-۱۶۵.
- صادقی، محمدرضا و پاکزاد، حسین. (۱۳۹۷) "تأثیر اسناد بین‌المللی در سیاست جنایی تقنینی مواد مخدر در ایران"، مجله حقوقی دادگستری ایران، دوره ۱۹، شماره ۳.
- قاسمی، محمد (۱۳۹۹) "بررسی نقش کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه مواد مخدر در قوانین مواد مخدر ایران"، مجله علمی پژوهشی پزشکی قانونی، دوره ۲۳، شماره ۱.
- قانون تعیین و تعقیب جرم‌های مرتبط با ترافیک مواد مخدر، مصوب ۱۳۸۸
- قانون کنترل داروها، مصوب ۱۳۸۹
- قانون مبارزه با مواد مخدر، مصوب ۱۳۸۶
- مهدوی، غلامرضا، قیوم زاده، محمود. (۱۳۹۵). سیاست جنایی ایران در خصوص مواد مخدر روان گردان با توجه به کنوانسیون های بین المللی و قانون جدید اصلاحات کنترل مواد مخدر (مطالعه موردی: در حوزه پژوهشی در زندان قزل حصار). تحقیقات حقوقی بین المللی، ۹(۳۳)، ۱۶۹-۲۰۷.
- نجفی ابرندآبادی علی حسین و هاشمیگی، حمید (۱۳۷۷)، دانشنامه جرم شناسی، چاپ اول، تهران: نشر دانشگاه شهید بهشتی

"Iran Drug Control Headquarters." United Nations Office on Drugs and Crime .

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) ،
(<https://www.unodc.org/>)

United Nations Office on Drugs and Crime. (1988). United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

United Nations Office on Drugs and Crime. (1988). United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

World Drug Report 2021 .United Nations Office on Drugs and Crime
(UNODC <https://wdr.unodc.org/wdr2021/>)